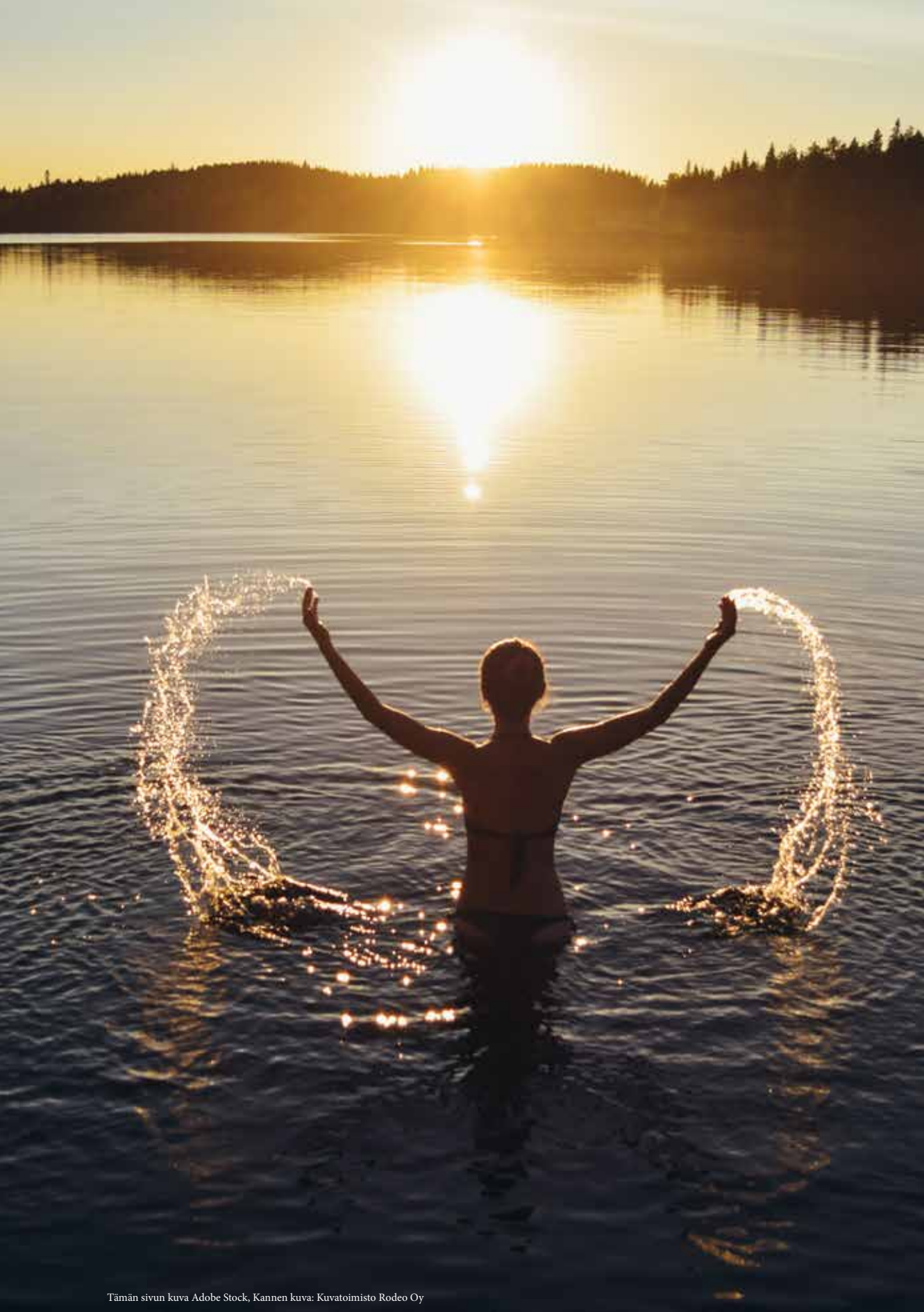

Kunta on kotimme

Tulevaisuuden kunta -ohjelmalinjaus

Kunta on kotimme

Tulevaisuuden kunta
-ohjelmalinjaus
Marraskuu 2022

Keskustan
politiikkalinjaukset
2021-2023

Keskusta tiivistää ja priorisoi politiikkalinjauksistaan eduskuntavaaliohjelmansa tavoitteet. Ne sovitetaan talouden raameihin.

Sisältö

Mikä muuttuu?	4
Kunnat menestymään aktiivisesti	5
Kunnat hyvinvoinnin ja sivistyksen lähteiksi	7
Kuntalaiset aktiivisiksi toimijoiksi	9
Kunnista energia- ja ruokaomavaraisia	10

Kunta on meitä kaikkia varten. Asumme, elämme, teemme työtä, harrastamme ja viihdymme kunnissa. Kunnat järjestävät tärkeät lähipalvelut ja osaltaan luovat edellytyksiä yrittäjille. Kunnat ovat myös kansanvaltamme perusta. Keskusta kannustaa kuntapäittäjiä tarttumaan rohkeasti tilaisuuteen ja tekemään tulevaisuutta yhdessä kuntalaisten kanssa.

Mikä muuttuu?

Kunnat ovat täysin uuden edessä. Kuntien merkitys ja rooli muuttuvat ratkaisevasti hyvinvointialueiden toiminnan aloittamisen myötä. Sosiaali- ja terveystaluiden sekä palo- ja pelastuspalvelujen siirtyminen aluetasolle antaa tilaa kunnan muiden tehtävien hoitamiselle. Kuntapäittäjän rooli muuttuu innovatiiviseksi kehittäjäksi.

Kunnat huolehtivat jatkossakin lakisääteististä palveluista. Kunnissa tunnetaan palvelutarpeet ja keinot niiden toimeenpanoon. Siksi haluamme edistää kuntien vapautta palveluiden järjestämiseen omiin oloihin sopivina, rohkeita kokeiluja, uusia yhteistyön malleja ja normien väljentämistä. Yhteistyön merkitys kuntien, seutukuntien ja maakuntien välillä korostuu. Kunnan ja hyvinvointialueen saumaton yhteistyö tukee ihmisten hyvinvointia ja palvelupolkujen rakentamista.

Työ- ja elinkeinopalvelujen järjestämistä vastuun siirto kunnille vuodesta 2025 alkaen vahvistaa kuntien elinvoimaa entisestään. Kuntien elinvoimaa ei mitata vain väkimäärällä, vaan hyvän ja rikkaan

elämän eväillä. Aktiiviset yritykset, monipuoliset asumismahdollisuudet, viihtyisä ympäristö, monenlaiset liikunta-, kulttuuri- ja opiskelupalvelut sekä mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa oman kunnan sekä lähiyhteisön asioihin korostuvat tulevaisuuden kunnan menestyksen mittareina.

Maailmanpoliittiset tapahtumat ja niiden seuraukset ulottuvat Suomen kuntiin. Meidän on varauduttava luonnonkatastrofeihin, korkojen heilahteluihin, energian saavuuteen ja pakolaisten vastaanottamiseen. Sopeudumme ilmastonmuutokseen ja etsimme ratkaisuja hiileneutraaliin elämään ja luonnonvarojen riittävyteen. Kansainvälisyys on jokaisen kunnan arkipäivää.

Tavoittelemme rohkeasti kuntien vahvuuksille perustuvaa kestävä kasvua, elinvoiman vahvistamista, älykästä sopeutumista ja päätöksentekijöiden laajaa verkostoitumista myös alueen elinnoelämän kanssa. Kunnat erikoistuvat, mutta emme anna niiden eriarvoistua.

Kunnat menestymään aktiivisesti

Kunnat panostavat elinvoimaan, työllisyyteen ja yrittäjyyteen. Monipuolinen elinkeinorakenne on tavoiteltavaa, mutta erikoistuakin saa. Etsimme aktiivisesti uusia ratkaisuja muun muassa energian, ruuantuotannon ja teknologian hyödyntämiseen.

Maankäytön, kaavoituksen ja rakentamisen on oltava sujuvaa, mahdollistavaa ja kestävää. Kuntien infra ja kunnallistekniikka on nettiyhteyksiä myöten kunnossa. Erityisen tärkeää on turvata kuntien vastuulla olevan kriittisen infrastruktuurin (mm. vesi-, energia- ja jätehuolto) toiminnalliset ja taloudelliset edellytykset. Palveluiden järjestämiseen käytämme robotiikkaa, dataa ja uusinta teknologiaa.

- *Saavutettavuus on kaikkien kuntien menestyksen elinehto. Painopisteen on oltava nykyisen tie-, rautatie- ja lentoasemaverkon ylläpidossa, ei uusien väylien rakentamisessa. Kuntia on tuettava valokuituhankkeissa, jotta kaikkialla Suomessa pystytään hyödyntämään digitalisaation mahdollisuuksia.*

Kunnilla tulee olla valmiudet kohdata mahdolliset kriisit. Pelastus- ja valmiussuunnitelmat on oltava kunnossa jokaisessa kunnassa. Erityishuomiota tulee kiinnittää saaristoalueiden ja haja-asutusalueiden palveluihin ja varautumiseen. Niin suurten kaupunkien, kuin maaseudun poikkeustilojen toimivuutta on syytä harjoitella. Liikenneyhteyksien, terveydenhuollon ja apteekkipalvelujen pitää toimia myös mahdollisten kriisien aikana. Henkistä kriisinsietokykyä ja turvallisuudentunnetta vahvistetaan yhteistyön, kumppanuuksien ja hyvän tiedottamisen kautta.

Kunnat ovat osiensa summa – niin myös suurissa kaupungeissa. Kaupunginosa pitää kehittää tasapuolisesti ottaen huomioon jokaisen alueen omaleimaisuus. Muun muassa resurssien keskittäminen vain kantakaupungin alueelle muodostaa pullonkauloja, jotka eivät esimerkiksi tue nyky-yhteiskunnan tapoja toimia yrittäjänä ja tehdä töitä. Isojen kaupunkien asukkaiden tarpeet lähipalveluiden toimivuudelle tulee huomioida hyvillä joukko-liikenneyhteyksillä, viihtyisällä rakentamisella sekä arjen turvallisuudella.

Suuret kaupungit kehittivät aikanaan maankäytön, asumisen ja liikenteen MAL-sopimukset kaupungistumisen tueksi. Yhteisen tulevaisuutemme polttavin ongelma on kuitenkin ratkoa, kuinka rakennetaan kestäviä yhdyskuntia ja vähennetään päästöjä kaikkialla Suomessa. Siksi Keskusta esittää nykyisten

MAL-sopimusten laajentamista. Kuntien ja valtion välillä on sovittava ratkaisuista, joilla vähennetään päästöjä, parannetaan energiätehokkuutta ja uusiutuvan energian tuotantoa tai vahvistetaan hiilen sidontaa. Ihmisen, luonnon ja talouden tasapainon saavuttaminen on kaikkien alueiden kehittämisen ajuri.

Tavoittelemme kuntien kestävästä tulopohjasta. Kuntien rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmän uudistus tulee toteuttaa niin, että ne vastaavat kuntien uutta tehtäväkokonaisuutta. Valtionosuuksien on otettava huomioon maan eri alueiden erityispiirteet, olosuhteet ja erilaiset palvelutarpeet. Esimerkiksi syntyvyyden, väestön sairastavuuden, vanhusväestön osuuden ja vieraskielisten määrän pitää näkyä valtionosuuksien kriteereissä.

Kunnille ei tule lisätä uusia tehtäviä, ellei valtio korvaa täysin niiden aiheuttamia kustannuksia. Keskusta haluaa vahvistaa verotulotasausta, jotta kaikilla kunnilla on jatkossakin mahdollisuus tarjota kuntalaisille toimivat palvelut kohtuullisella vero- ja maksurasituksella. Kunnissa tulee käynnistää kestävä kuntatalouden ohjelmien laadinta.

Kunnat vastaavat vuoden 2025 alusta alkaen työvoima- ja elinkeinopalveluiden järjestämisestä. Uudistusta tulee viedä eteenpäin ja kuntien on viipymättä varauduttava muutoksiin.

Yritysten työllistämisen ja investointiedellytysten parantamiseksi tulee käynnistää rohkeita kokeiluja. Työnantajien alennettujen sosiaaliturvamaksujen ja vapaiden poistojen käyttöönottamista sekä yhteisöveron määräaikaista alentamista heikommilla kehittyvillä alueilla kannattaa kokeilla.

- *Keskusta esittää erityistalousalueiden perustamista yhtenä ratkaisuna kuntien elinvoiman vahvistamiseen. Ulkomaisen työvoiman saatavuusharkinnasta luopuminen, opintolainan hyvitys, yritysten poisto-oikeuksien lisääminen ovat esimerkkejä keinoista, joilla heikommalla kehityksen alueiden työvoiman saatavuutta ja yritysten kasvumahdollisuuksia voitaisiin vauhdittaa.*

Yhteisöverotulot ovat entistä tärkeämpiä jokaisen kunnan tulolähteitä. Keskustan mielestä verotuottojen määräytymisen ja jakosuhteen pitää kannustaa kuntia elinvoimansa vahvistamiseen.

Kuntien omistajapoliittisten linjausten tarkistamisen aika on nyt. Konserniyhtiöiden merkitys kasvaa ja menestymisen tulee näkymään suoraan kuntien taloudessa. Omistamisen, johtamisen ja sijoittamisen osaamista on tuettava koulutuksella.

Keskustan kanta pakkoliitoksille on ehdoton ei. Mahdollisten kuntaliitosten on aina lähdettävä kuntien omasta halusta, ei ylhäältä saneltuina hallinnollisina päätöksinä.

Kunnat hyvinvoinnin ja sivistyksen lähteiksi

Vahvistamme kuntien lähipalveluita. Turvallinen kuntalaisen arki koostuu peruspalveluiden saatavuudesta, saavutettavuudesta, hoitoon pääsystä, koulutusmahdollisuuksista ja monipuolisista vapaa-ajan aktiviteeteista.

- *Kulttuuri, liikunta ja matkailu lisäävät hyvinvointia ja myös kunnan tuloja. Elinympäristön viihtyisyys ja turvallisuus, palvelujen helppo saavutettavuus, kevyen liikenteen väylät, harrastustoiminta – näillä ja monilla muilla toimilla kunnat voivat edistää asukkaidensa terveyttä ja lisätä heidän hyvinvointiaan.*

Terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen panostetaan jokaisessa kunnassa. Se on yksittäisen ihmisen ja myös yhteiskunnan etu. Saumaton yhteistyö kuntien ja hyvinvointialueen välillä on välttämätöntä, samoin järjestöjen toimintaedellytysten turvaaminen. Tulevaisuuden sosiaali-, terveys- ja hyvinvointipalvelut tulee sijoittaa toistensa läheisyyteen, mieluiten saman katon alle.

Kehitämme digitaalisia palveluja. Jokaisen ikäluokan digitaidot nostetaan uudelle tasolle. Terveydenhuollon, kuntapalveluiden ja koulutuksen tulevaisuus on digitaalinen ja siten sähköinen asiointi tulee mahdollistaa koko Suomessa.

Sähköisten palvelujen ohella tarvitaan myös mahdollisuutta henkilökohtaisiin kontakteihin ja palveluun. Kannustava ja osallistava henkilöstöpolitiikka on osa kuntien vetovoimaa kilpailtaessa henkilöstön saatavuudessa.

Kaksikielisessä kunnassa kuntalaisilla on oltava yhdenvertaiset oikeudet äidinkielistä riippumatta. Myös kaksikielisen kunnan sivistys- ja kulttuurioikeudet tulee turvata.

Koulutus- ja sivistyspalvelujen järjestäminen on tulevaisuuden kuntien keskeinen tehtävä. Tarvitsemme uusia tapoja opiskella ja kouluttautua jatkuvan oppimisen hengessä. Kouluille on kuitenkin annettava työrauha keskittyä perustehtäväänsä jatkuvien uudistusten ja hankkeiden sijaan.

Turvaamme lähikoulut pienimpien oppilaiden koulutien alussa. Myös oppilasmäärältään iso koulu voi olla turvallinen lähikoulu, jos oppilaiden ikä ja kehitystarpeet huomioidaan koulutilojen suunnittelussa. Hyödynnämme digitalisaatiota, etäopetusta ja kuntarajat ylittävää yhteistyötä. Huolehdimme koulujen kunnosta. Kehitämme kouluja monitoimitaloiksi, kylien ja kaupunginosien keskipisteiksi sekä lähikirjastoja asukkaiden yhteisiksi olohuoneiksi.

Osaamisen merkitys kasvaa. Inhimillistä pääomaa pitää vahvistaa koko Suomessa. Erityispanostuksia tarvitaan Itä- ja Pohjois-Suomeen sekä Uudellemaalle erityisesti korkeakoulujen aloituspaikkoja lisäämällä. Alueiden välistä innovaatiokuita voidaan kuroa umpeen panostamalla tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan. Näin parannetaan myös kansallista kilpailukykyä.

Ammatillisia osaajia tarvitaan entistä enemmän myös maailmalta. Keskusta haluaa edistää työperäistä maahanmuuttoa ja maassamuuttoa. Kunnilla on tärkeä rooli maahanmuuttajien ja pakolaisten kotouttamisessa. Asuntojen ja koulutuksen järjestäminen sekä työelämään sopeuttaminen on kuntien tehtävä. Suomalaiseen kulttuuriin ja tapoihin tutustuminen on osaltaan meidän kuntalaisten asia.

- *Keskusta kannattaa pienten koulujen tuen palauttamista, jotta lähikoulujen säilyminen voidaan turvata niin laaja-alaisissa kaupungeissa kuin harvaan asututuilla alueilla. Tuen kriteerien pitää ottaa huomioon alueen ominaispiirteet, esimerkiksi väestörakenne, ulkomaalaisten oppilaiden osuus, harva asutus ja saaristoisuus.*

Kuntalaiset aktiivisiksi toimijoiksi

Kuntalaiset haluavat osallistua ja vaikuttaa. Me teemme sen helpoksi. Päätösvaltaa pitää tuoda lähemmäs ihmisiä ja lisätä avoimuutta jo asioiden valmisteluvaiheissa yhteissuunnittelun avulla.

Tarjoamme uusia osallistumisen muotoja. Hyödynnämme sosiaalista mediaa ja digitaalisia alustoja, perinteisiä tapoja unohtamatta. Kannustava budjetointi, kylä- ja asukasyhdistysten toimintarat, asukasillat, kyselyt ja raadit lisäävät osallisuutta ja sitoutumista oman kunnan kehittämiseen. Kunta tukee korttelien ja kylien talkookulttuuria ja yhteisöjen voimasta lähtevää paikallisaktiivisuutta. Viihtyisä ja aktiivinen kunta houkuttelee asukkaita.

Nuorten osallisuutta kunnissa vahvistetaan turvaamaan yhteiskuntamme demokratiatyötä sekä lasten ja nuorten vaikuttamistyötä. Kaikissa kunnissa tulee olla toimivat nuorisovaltuustot, joilla on edustus kunnan päätöksentekokoelimityksissä. Myös vanhus- ja vammaisneuvostojen roolia todellisina asiantuntijaeliminä vahvistetaan.

Työtä, opiskelua ja vapaa-aikaa viettään yhä enemmän usealla paikkakunnalla. Kunnan tehtävä on tehdä tämä mahdolliseksi. Joustavuudella ja luovilla ratkaisuilla voidaan vastata kausiasukkaiden tarpeisiin: etätyötilojen tarjoamiseen,

rakentamisen lupakäytäntöihin tai varhaiskasvatukseen ja koulutuksen järjestelyihin. Palveluseteli on eräs ratkaisu.

E-kuntalaisuus on ensimmäinen askel kohti ihmisten toivomaan ja nykytilanteessa jo arkea olevaan monikuntalaisuuteen. Esitämme, että perustetaan väestörekisterin ylläpitämä monipaikkarekisteri, johon Suomessa asuva voi rekisteröidä kaikki ne osoitteet, joissa hän oleskelee säännöllisesti tai pidempiä aikoja kerrallaan. Tämä helpottaa arjen palvelujen saamista ja on samalla turvallisuuskyseleminen.

- *Keskusta esittää kokeiluja monipaikkaisen elämän edistämiseen. Tavoitteena on, että kaikissa Suomen kunnissa laaditaan monipaikkaisuutta edistävä toimintasuunnitelma. Päätöksenteon tueksi tarvitaan laskelmia valtionosuusjärjestelmistä ja verotuksesta.*

Kasvatamme kuntien välistä yhteistyötä. Esimerkiksi päiväkotijärjestelmien ja kouluverkoston tarkastelua on tehtävä yli kuntarajojen. Seutukuntien jäntevämpää suunnittelua ja käytännön yhteistyötä maankäytön, asumisen ja liikenteen hankkeiden toteutuksessa tarvitaan niin isojen kaupunkien, kehyskuntien kuin maakuntakeskusten ympärillä. Kansainvälisyys ja Euroopan unionin rahoittamat hankkeet koskettavat kaikkia kuntia. Maakuntien liittojen roolia aluekehittäjänä pitää vahvistaa.

Kunnista energia- ja ruokaomavaraisia

Kunnat vastaavat energiamurrokseen. Ympäristö- ja ilmastokysymykset ratkaistaan yhteistyöllä. Osaamisella ja investointien tukemisella mahdollistetaan raaka-aineiden jalostaminen ja kestävä käyttö. Tarvitsemme kansallisen ohjelman tukemaan siirtymää kotimaisiin, uusiutuviin energialähteisiin, vahvistamaan kestävän talouden kasvua ja luomaan kunnille sekä yksityiselle sektorille taloudellisia kannustimia.

Keskustan luontosuhde on vastuullinen ja käytännöllinen. Jokaisella on asuinpaikasta riippumatta oikeus lähiluontoon. Kunnat huolehtivat luontoarvoista, luonnon monimuotoisuudesta ja virkistysmahdollisuuksista.

- *Kaikista kunnista tehdään hiilineutraaleja, energia- ja ruokaomavaraisia yhteistyössä alueen yritysten ja tuottajien kanssa. Konkreettiset tavoitteet ja toimenpiteet kirjataan kuntastrategiaan. Sähköä ja energiaa tuotetaan auringosta, tuulesta, biokaasusta, jätteistä tai muista uusiutuvista energiamuodoista. Tavoitteena on kotimaisen vastuullisesti tuotetun lähiruuan käyttö jokaisessa kunnassa ja kaupungissa. Julkisten hankintojen osaamista vahvistetaan koulutuksella.*

Osaamistamme myydään maailmalle. Puhdas vesi, uusiutuvien energialähteiden rakentaminen, langattomat tietoliikenneverkot ja ruoka ovat esimerkkejä aloista, joihin kaivataan maailmanlaajuisia ratkaisuja. Osaamisen kaupallistamiseen ja viennin edistämiseen on tartuttava laajasti.

Keskusta
Se kotimainen.